

SYLABUS
dotyczy cyklu kształcenia 2024/25-2026/27
(skrajne daty)
Rok akademicki **2026/27**

1. Podstawowe informacje o przedmiocie

Nazwa przedmiotu	Filozofia kultury i sztuki
Kod przedmiotu*	4
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Instytut Sztuk Pięknych
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Sztuk Pięknych
Kierunek studiów	Sztuki Wizualne
Poziom studiów	Studia pierwszego stopnia
Profil	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Studia stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	Rok III, semestr V
Rodzaj przedmiotu	Podstawowy
Język wykładowy	Polski
Koordinator	dr Anna Steliga
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	sem. 5: Dr Agnieszka Iskra-Paczkowska

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
5	15								1

* - godziny realizowane w ramach rozszerzenia przedmiotu

1.2. Sposób realizacji zajęć

✓ zajęcia w formie tradycyjnej

zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)

Zaliczenie z oceną w sem: 5

Zaliczenie z oceną w semestrze V

2. Wymagania wstępne

Student powinien dysponować ogólną wiedzą humanistyczną i znajomością historii sztuki, z właściwą jej aparaturą pojęciową, a także umiejętnością pracy z tekstem.

3. cele, efekty uczenia się, treści Programowe i stosowane metody Dydaktyczne

3.1 Cele przedmiotu

C1	Zasadniczym celem przedmiotu jest dostarczenie studentom podstawowej wiedzy z zakresu filozofii kultury i sztuki obejmującej historię i teorię tych dyscyplin, z uwzględnieniem swoistości ich obszaru badawczego.
C2	Przedmiot ma dać studentom wiedzę o podstawowych kategoriach i pojęciach właściwych dla filozofii kultury i sztuki, takich jak: dzieło sztuki (przedmiot artystyczny, przedmiot estetyczny) – antysztuka; stosunek sztuki do rzeczywistości; przeżycie estetyczne; wartość artystyczna – wartość estetyczna (piękno i inne wartości estetyczne); koncepcje twórczości; definiowanie roli artysty; kulturowe uwarunkowania sztuki i doświadczenia estetycznego.
C3	Przedmiot ma dawać podstawy do rozumienia i samodzielnej, krytycznej refleksji dotyczącej wzajemnych wpływów i zależności między różnymi obszarami kultury – ich wpływu na sztukę, sposób jej uprawiania, wartościowania i odbioru.
C4	Przedmiot ma kształtować postawę otwartości i samodzielnego pogłębiania wiedzy z zakresu filozofii kultury i sztuki.

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych
EK_01	Absolwent zna i rozumie filozoficzne podstawy rozwoju sztuki; charakteryzuje zasadnicze nurty filozoficznej refleksji nad sztuką, wymienia i streszcza podstawowe pozycje bibliograficzne z zakresu literatury przedmiotu.	K_W02,
EK_02	Absolwent potrafi przygotowywać merytoryczne wystąpienia z wykorzystaniem technik multimedialnych. Prezentuje własne dokonania badawcze oraz twórcze. Wykorzystuje swoje kompetencje merytoryczne, a także techniczne we własnych wystąpieniach.	K_U07,
EK_03	Absolwent jest gotów do krytycznej refleksji i samodoskonalenia własnych zachowań. W sytuacji stresowej szuka właściwych narzędzi do rozwiązywania napotkanych trudności.	K_K03

3.3 Treści programowe

A. Problematyka wykładu

Treści merytoryczne
1/ Wartości i wartościowanie – 2h Znaczenia pojęcia „wartość”; problemy definicyjne, maksymalizm aksjologiczny vs. minimalizm (subiektywizm aksjologiczny, relatywizm, wariabilizm, historyzm, sceptycyzm) Wartości/ wartościowanie sztuki: wartości estetyczne słabe – mocne; wartości estetyczne – wartości moralne
2/ Wprowadzenie do filozofii kultury – 2h A / Kultura a cywilizacja – zakres pojęć, kultura a natura, wartościujące vs. deskryptywne stosowanie terminu „kultura”, antropologiczna definicja kultury B / Fryderyk Nietzsche: elitarna koncepcja kultury, czynniki rozwoju i upadku sztuki, żywioły tworzące kulturę (apolliniński, dionizyjcki, sokratyczny).
3/ Kultura masowa -2h A / Kultura masowa: definicja, źródła, zasadnicze wyznaczniki (standaryzacja gustów, homogenizacja potrzeb, symplifikacja układów wartości) B / Krytyka kultury masowej C / Jean Baudrillard: „precesja symulaków” – analiza społeczeństwa konsumpcyjnego
4/ Psychoanaliza - 2h A / Psychoanalityczna koncepcja/ krytyka kultury B / Psychoanaliza a sztuka: na przykładzie surrealizmu Manifest jako typowa dla awangardy pierwszej połowy XX wieku wypowiedź artystyczna; inspiracje psychoanalizą: znaczenie snów i marzeń sennych, oniryzm, intuicjonizm; surrealistyczna koncepcja twórczości: technika zapisu automatycznego, nowe techniki plastyczne, cel twórczości (obiektywizacja treści podświadomości, przekształcanie świata); nowe kategorie estetyczne (piękno jako cudowność, piękno konwulsyjne, humor obiektywny - czarny humor); koncepcja „przedmiotu surrealistycznego”.
5/ Antyk- 4h A / Charakterystyka kultury greckiej/ antyczne rozumienie sztuki jako <i>techne</i> , klasyfikacja sztuk: zakres pojęcia (sztuka a rzemiosło i nauka), klasyfikacja wg stosunku do rzeczywistości (Platon, Arystoteles), wg rodzaju wysiłku potrzebnego do jej tworzenia; „sztuka bez twórcy” – pojęcie kanonu, cele i wartość sztuki. B / Stosunek sztuki do rzeczywistości (koncepcja <i>mimesis</i> Pitagorejczyków, Demokryta, Platona); piękno jako wartość obiektywna („Wielka Teoria Piękna”, metafizyczna koncepcja Platona), piękno jako wartość subiektywna (sofisci, epikurejczycy), jako wartość relatywna (piękno jako stosowność – Sokrates); arystotelesowska koncepcja doświadczenia estetycznego C / Poetyka Arystotelesa Antyczne rozumienie poezji / sztuka (<i>techne</i>) a poezja/ <i>psychagogiczna</i> (uwodzicielska) moc słowa jako podstawa oddziaływania / teoria <i>apatetyczna</i> (iluzjonistyczna) / <i>mimesis</i> w koncepcji Arystotelesa / <i>katharsis</i> i środki do niego prowadzące / układ zdarzeń (<i>mythos</i>) charakterystyczny dla tragedii: błąd (<i>hamartia</i>), rozpoznanie (<i>anagnorisis</i>), odwrócenie losu (<i>peripeteia</i>) / koncepcja bohatera tragicznego / moralny cel poezji.
6/ Średniowiecze – 2h A / Charakterystyka epoki / funkcje i znaczenie sztuki w średniowieczu (<i>biblia pauperum</i>) /dance macabre) problem Boga i jego przedstawień w sztuce średniowiecznej (spór ikonoklastów z ikonolatrami) / liryka świecka i misteria jako gatunki dla średniowiecza swoiste. B / Średniowieczna klasyfikacja sztuk/ sztuki plastyczne (typowe formy sztuki średniowiecznej – mozaika, witraż, emalia), „biżuteryjna” koncepcja malowidła, sublimacja zmysłowości jako cel/ podstawowe kategorie estetyki średniowiecza: splendor, <i>claritas</i> , <i>consonantia</i> . C / Tomasz z Akwinu: metoda scholastyczna w rozważaniach estetycznych/ koncepcja piękna (piękno a dobro, kryterium kontemplatywnego upodobania, obiektywne własności piękna – proporcje ilościowe i jakościowe) / przyjemność estetyczna.

<p>7/ Renesans – 2h</p> <p>A / Charakterystyka epoki: renesansowy humanizm, wizje idealnego społeczeństwa (utopia jako gatunek literacki); rozwój teatru; koncepcja sztuki (stosunek sztuki do nauki i rzemiosła, zmiana statusu artysty)</p> <p>B / Leon Baptysta Alberti: poglądy na sztukę (naturalizm, empiryzm, pluralizm i relatywizm zasad sztuki, humanizm) / stosunek sztuki do natury/ koncepcja piękna (harmonia, struktura a ornament).</p> <p>C / Leonardo da Vinci: paragon sztuk / stosunek sztuki do natury / reguły w sztuce / forma a treść / cel sztuki / rozważania na temat barw i światła w malarstwie.</p> <p>D / Michał Anioł Buonarroti: stosunek sztuki do natury / cel sztuki/ prawda sztuki/ forma w sztuce / „sąd oka”.</p>
<p>8/ Nowożytne zmiany w pojmowaniu sztuki – 2h</p> <p>A / Koncepcja sztuk pięknych / stosunek sztuki do natury – Charles Batteux</p> <p>B / Definicja estetyki A. Baumgartena i jej ograniczenia (podmiotowe i przedmiotowe)</p> <p>C / Poglądy na wartości w sztuce (irracjonalizm, relatywizm, subiektywizm)</p>
<p>9/ Sąd smaku – 2h</p> <p>A / Anthony Ashley Shaftesbury, Francis Hutcheson</p> <p>B / Jean-Baptiste Du Bos</p> <p>C / Immanuel Kant: analiza czystego sądu smaku (piękna wolnego) – przedmiot sądu smaku, znamiona sądu smaku (bezinteresowność, formalność, bezpojęciowość, brak reguł, jednostkowość sądu smaku, subiektywna powszechność sądu smaku).</p>
<p>10/ „Trwanie” vs. „przemijanie” dzieła sztuki – 2h</p> <p>A / Hermeneutyka – koncepcja sztuki H.G. Gadamera</p> <p>Koło jako struktura rozumienia (antypsychologizm, przed-sądy, postawa pytająca), czasowy dystans a sens dzieła; sztuka jako gra, proces twórczy, związek prawdy z pięknem</p> <p>B / Awangarda a sztuka tradycyjna – J. Ortega y Gasset</p> <p>Sztuka dawna a sztuka współczesna (zachwyt a przyjemność czysto estetyczna), „przemijalność” dzieła sztuki, „dehumanizacja” sztuki awangardowej – od „życia” do czystej sztuki</p>
<p>11/ Dzieło a „kontekst wystawienniczy” – 2h</p> <p>A / Salon Wystawienniczy,</p> <p>B / Galeria Modernistyczna,</p> <p>C / Galeria Postmodernistyczna</p>
<p>12/ Kicz -2h</p> <p>Kryteria kiczu (estetyczne, moralne, prakseologiczne), źródła kiczu: nieautentyczność, skonwencjonalizowana świadomość estetyczna; rodzaje kiczu: akademicki, jarmarczny (szmira), kicz retro vs. neokicz; cywilizacja „neokiczowa”/ kicz jako „sztuka spełnionych oczekiwań” (postawa życiowa a kicz).</p>
<p>13/ Instytucjonalna teoria sztuki – 2h</p> <p>Pojęcie „świata sztuki” (Danto), deskrypcyjna teoria sztuki, kontekst społeczny sztuki</p>
<p>14/ Film – 2h</p> <p>A / Film a inne sztuki</p> <p>B / Schemat analizy obrazu filmowego</p>

B. Problematyka ćwiczeń, konwersatoryjnych, laboratoryjnych, zajęć praktycznych

Nie dotyczy

3.4 Metody dydaktyczne

Wykład problemowy z prezentacją multimedialną i elementami dyskusji.

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów kształcenia (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Formy zajęć dydaktycznych (w, ćw,)
EK_01	Obserwacja w trakcie zajęć, ustne zaliczenie	Wykład z elementami dyskusji
EK_02	Obserwacja w trakcie zajęć, ustne zaliczenie	Wykład z elementami dyskusji
EK_03	Obserwacja w trakcie zajęć, ustne zaliczenie	Wykład z elementami dyskusji

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

<p>Warunki zaliczenia</p> <p>Ocena bardzo dobra: aktywny udział w zajęciach; umiejętności pełnego zaprezentowania wiedzy nabytej w ramach przedmiotu: rekonstrukcja i wyjaśnienie danej koncepcji; umiejętności Interpretacji treści w perspektywie określonego kontekstu historycznego i kulturowego;; znajomość klasycznej i współczesnej literatury przedmiotu; analiza (kontekstowa, formalna i treściowa) wybranego dzieła sztuki;</p> <p>Ocena plus dobra: aktywny udział w zajęciach; umiejętność zaprezentowania wiedzy nabytej w ramach przedmiotu: rekonstrukcja, analiza porównawcza uwzględniająca kontekst historyczny i kulturowy omawianego zagadnienia;; znajomość klasycznej i współczesnej literatury przedmiotu; umiejętność interpretacji i analizy wybranego dzieła sztuki na poziomie podstawowym;</p> <p>Ocena dobra: udział w zajęciach; umiejętności zaprezentowania wiedzy nabytej w ramach przedmiotu: rekonstrukcja, analiza porównawcza uwzględniająca kontekst historyczny i kulturowy omawianego zagadnienia, znajomość klasycznej literatury przedmiotu; umiejętność interpretacji wybranego dzieła sztuki na poziomie podstawowym;</p> <p>Ocena plus dostateczna: umiejętności zaprezentowania wiedzy nabytej w ramach przedmiotu na poziomie rekonstrukcji wymaganych treści, znajomość podstawowych strategii analitycznych i interpretacyjnych dzieła sztuki; znajomość podstawowej literatury z zakresu przedmiotu;</p> <p>Ocena dostateczna: umiejętność zaprezentowania podstawowej wiedzy nabytej w ramach przedmiotu na poziomie rekonstrukcji wymaganych treści, znajomość podstawowej literatury z zakresu przedmiotu;</p> <p>Ocena niedostateczna: niedostateczny poziom wiedzy nabytej w ramach przedmiotu, nieznajomość podstawowych pozycji bibliograficznych dotyczących przedmiotu.</p>
--

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	15h
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	2h
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	Przygotowanie do ustnego zaliczenia – 8h Przygotowanie analizy wybranego dzieła – 5h
SUMA GODZIN	30
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	1 ECTS

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	Nie dotyczy
zasady i formy odbywania praktyk	Nie dotyczy

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

Arystoteles, *Poetyka*, [w] Tegoż, *Retoryka i poetyka*
Beylin P., *Kicz jako zjawisko estetyczne i pozaestetyczne, Kicz jako zjawisko estetyczne*, w: *Autentyczność i kicze*
Bordwell D., Thompson K., *Film Art. Sztuka filmowa. Wprowadzenie*, przeł. B. Rosińska, Wydawnictwo Wojciech Marzec, Warszawa 2014.
Breton A., *Manifest surrealizmu*, w: *Antologia współczesnej estetyki francuskiej*, pod red. I. Wojnar
Freud Z., *Kultura jako źródło cierpień*
Gadamer H.G., *Koło jako struktura rozumienia*, w: *Wokół rozumienia. Studia i szkice z hermeneutyki*, przeł. G. Sowinski
Kłóskowska A., *Kultura masowa. Krytyka a obrona*.
Kuderowicz Z., *Nietzsche*, rozdz. *Pojęcie kultury, Czynniki rozwoju i upadku sztuki*
O'Doherty B., *Uwagi o przestrzeni galerii*, [w] *Muzeum Sztuki. Antologia*, red. M. Popczyk
Ortega y Gasset J., *Sztuka w czasie teraźniejszym i przeszłym, Dehumanizacja sztuki*, [w] Tegoż, *Dehumanizacja sztuki i inne eseje*
Polit K., *Sztuka awangardy w teoriach estetycznych* (rozdz. IV, V, VI)
Tatarkiewicz W., *Pojęcie wartości, czyli co historyk filozofii ma do zakomunikowania historykowi sztuki*, [w:] tenże, *Dobro i oczywistość*, (red. P. J. Smoczyński)
Tatarkiewicz W., *Parerga*
Tatarkiewicz W., *Historia estetyki*, t. I-III (wybrane fragmenty)
Żelazny M., *Estetyka filozoficzna*, rozdz. *Zmysł smaku i problem prawdziwości sądów estetycznych*

Literatura uzupełniająca:

Adorno T., *Sztuka i sztuki*, rozdz. *Podsumowanie rozważań na temat przemysłu kulturowego*
Aumont J., Marie M., *Analiza filmu*
Baudrillard J., *Symulakry i symulacja*
Danto A.C., *Po końcu sztuki. Sztuka współczesna i zatarcie się granic tradycji*
Dziemidok B., *Główne kontrowersje estetyki współczesnej*, rozdz. *Katharsis jako kategoria estetyczna*
Gadamer H.G., *Aktualność piękna. Szuka jako gra, symbol i święto*
Janicka K., *Światopogląd surrealizmu*
Leonardo da Vinci, *Traktat o malarstwie*, przekład, przedmowa, wprowadzenie, komentarze, M. Rzepińska
McLeish K., *Arystoteles*
Moles A., *Kicz czyli sztuka szczęścia*
Pawłowski T., *Wartości estetyczne*, rozdz. *Wartość estetyczna a kicz*
Rzepińska M., *Historia koloru*, t. I
Tatarkiewicz W., *Dzieje sześciu pojęć*, rozdz. III, IX